

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОГРАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАГЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР.

№ 99 (1218)

Субота, 14 снежня 1957 года

Цана 40 кап.

Надзённыя пытанні беларускай драматургіі

Набліжацца да канца 1957 год. У нашай народна-дэмакратычнай, незалежнай, свабоднай і сацыяльна-справядлівай Радзіме ў гэтым годзе адбудзецца 40-я гадавіна Кастрычніка.

На высокай хвалі творчага ўзлёту жыло ў гэты год і беларуская драматургія. Кожны тэатральны калектыў паставіў перад сабой задачу азнаменаваць усенароднае свята новымі п'есамі, якія паказвалі б пераможную барацьбу савецкага народа за Кастрычніцкую рэвалюцыю. Гэта імкненне супала і не магло не супаць з творчымі замысламі многіх беларускіх драматургаў, бо яны таксама ставілі перад сабой такую ж мэту. Конкрэце на лепшую п'есу аб'яўлены Саюзам пісьменнікаў і Міністэрствам культуры БССР, з'яўляючы імённы ў адзінаццале, і ў выніку 1957 год быў самым плённым і ўрадлівым для беларускай драматургіі, так і на спектаклі па іх. Даволі сказаць, што ў юбілейны год паставілі на адзінаццаці п'есах беларускіх драматургаў на сценах нашых тэатраў. Гэта не наагула менш, чым паставіла было за ўсе пасляваенныя гады.

Чым былі выкліканы такі нябачаны дагэту ўздым драматургіі? У першую чаргу ён быў абумоўлены ўсенародным імкненнем азнаменаваць плёнай працай гістарычнае свята. На-другое, тэатры Беларусі глыбока ўсвядомілі задачу паказаць на сцэне рэвалюцыйны падзеі, якія мелі месца ў Беларусі. Падзеі былі хваляючыя, цікавыя. Нашы тэатры чамусьці вельмі радка звярталіся да іх. У юбілейны год савецкі народ з сабытай любоўю ўспомніў незалежныя дні Кастрычніка. У нашай памяці ажылі рэвалюцыйныя традыцыі, вёкавыя гадзі перамог, і драматургам, ацэбрам, ражысёрам захачалася расказаць аб усім гэтым у сваіх п'есах і спектаклях. Гэтым можна вытлумачыць з'яўленне п'ес «Святло ў Усходу» П. Глебі, «У бітве вядлікай» А. Маўзона, «Год здзяйснення» Б. Губаровіча, «Галоўная стаўка» К. Губаровіча. Кожная з іх раскрыла гэтую ці іншую старонку рэвалюцыйных падзей на Беларусі, і таму, відаць, яны зацікавілі тэатры, якія паставілі п'есы да юбілейных дзён. У вобразна-спектаклі «Святло ў Усходу» на сцэне тэатра імя Якуба Коласа глядачы ўбачылі барацьбу мінескіх большавікоў на чале з Масквіным за ўстаўленне Савецкай ўлады; Гродзенскі тэатр паказаў гэтыя ж падзеі ў спектаклі «Год здзяйснення»; тамільчане ўскрасілі на сваёй сцэне трагічныя дні страпачыцкага паўстання ў Гомелі, паставіўшы спектакль «У бітве вядлікай»; Магілёўскі тэатр таксама знайшоў сваю тэму, раскрыўшы ў ёй спектаклі «Галоўная стаўка». Гэтую ж п'есу паставілі і рускі тэатр імя Горькага.

Пераважная большасць беларускіх тэатраў знайшла сярод беларускіх пісьменнікаў «сваіх» драматургаў, а ў іх п'есах—свае» тэмы, якія ляглі ў аснову юбілейных спектакляў.

Усе гэтыя спектаклі былі паказаны на рэспубліканскім фестывалі і атрымалі станоўчую ацэнку нашай грамадскасці. Вягледзячы на тое, што яны мелі ў сваёй аснове не заўсёды поўназначныя п'есы. Не ўсе гэтыя п'есы атрымалі глыбокае сцэнічнае вырашэнне. Тым не менш тэатры прыклілі многа сіл і намаганняў, каб кожны спектакль быў варты вялікай юбілейнай даты.

Беларускі драматургі ўзялі ў сваіх п'есах тэму Кастрычніцкай рэвалюцыі. А тэатры, паставіўшы гэтыя п'есы, паглыбілі іхны ўзровень аб'яцанняў перайшлі да практычнай творчай садружнасці з беларускімі пісьменнікамі.

Гэты зрух трэба прадоўжыць. Такі вывад павінны зрабіць для сябе ў першую чаргу нашы абласныя тэатры, якія вельмі радка звярталіся да п'ес беларускіх драматургаў. Яны чамусьці лічылі не абавязковым для сябе, жыццё і прапунцы ў Беларусі, ставіць п'есы аб жыцці і барацьбе беларускага народа і займацца, па сутнасці, «пракатам» п'ес, апрапараваных толькі на саюзнай сцэне. Іх мала цікавіла задача развіцця беларускага тэатральнага мастацтва, выхавання сваіх нацыянальных кадраў. Толькі таму гэтыя тэатры не могуць стабілізаваць свае калектывы. Яны кожны год, а то і часцей, абнаўляюцца за лік выпадковых «гастраляраў», якія не затрымліваюцца наддоўга ў гэтых тэатрах і «пералетаюць» у любы іншы калектыў.

Пытанні рэпертуару, стабілізацыі творчых калектываў набываюць сёння вялікае значэнне і яшчэ і таму, што новы, 1958 год будзе пракровіць пад зьякам шырокай падрыхтоўкі беларускага народа, а значыць і ўсіх работнікаў мастацтва, да 40-й гадавіны БССР. Таму і ў якім разе нельга заспакоівацца на пазных дасягненнях гэтага года, а трэба скарыстаць іх для яшчэ большай творчай ініцыятывы драматургаў і тэатральных калектываў.

Да 40-й гадавіны БССР драматургі павінны выступіць у розных жанрах, а самае галоўнае—з самімі рознастайнымі тэмамі, якія павінны паказаць гістарычныя падзеі, звязаныя з барацьбой беларускага народа за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, і рэвалюцыйнае амаганне за ўстаўленне Савецкай ўлады, а таксама і жыццё за 40 год сацыялістычнага ладу.

Сілы для такога шырокага фронту творчай работы ў беларускай драматургіі ёсць. Зарука гэтаму—прыток новых аўтараў, які ў гэтым годзе быў асабліва бурным. З поспехам паспрабавалі свае сілы ў жанры драматургіі вядомыя беларускія празаікі І. Мележ і І. Шамякін. Адна п'еса І. Мележа («Пакуль вы маладыя») паставілі на сцэне тэатра імя Я. Купалы, а другая атрымала на рэспубліканскім конкурсе заахвочвальную прэмію і таксама ўключана ў рэпертуар купалаўскага тэатра. П'еса І. Шамякіна атрымала на рэ-

спубліканскім конкурсе прэмію і вартая таго, каб нашы тэатры зацікавіліся ёю. П. Пестрак па матывах свайго рамана «Сустрэнемся на барыкадах» напісаў п'есу, якую прыняў да паставы рускі тэатр БССР. Вельмі ўдала выступілі сельскія настаўнікі І. Козел са сваёй першай п'есай «Панараць-кветка», якую з поспехам паставіў Беларускі тэатр юнага глядача. У гэтым-жа тэатры выступілі са сваімі першымі п'есамі Віцебскі настаўнік Е. Пасаў («Аркадзь Жыгальскі»), А. Гутковіч і В. Хазаанскі («Юныя мейціцы»). Зараз тэатр юнага глядача прыступае да працы над першай п'есай беларускіх паэтаў А. Вольскага і П. Макаля. Напісалі новыя п'есы С. Свірыдаў («Целі знікаюць»), С. Дубравін («Паўторны візіт»), Н. Алтуховіч («Родная маці»).

Учора пачаў работу семінар маладых драматургаў, на якім будуць абмеркаваны новыя п'есы яго ўдзельнікаў. Сярод п'ес, відаць, будуць і такія, якія павінны зацікавіць тэатры.

Наогул усе праца даволі вялікай якасці драматургаў будзе залежаць ад таго, як нашы тэатры здолеюць заахвоціць, мабілізаваць і накіраваць іх творчасць. Таму вельмі важна, каб ужо зараз тэатры зацікавіліся новымі работамі драматургаў, замацавалі іх за сабой і дапамагалі ім дасяць іх п'есы да сцэны. Трэба мець на ўвазе, што папаўненне, якое прышло ідзе ў драматургію, яшчэ не мае пошты. Аваляданне майстэрствам

сюжэта, фэбулы, сцэнічнага слова і сцэнічнага партрэта—важнейшая ўмова поспеху маладых драматургаў. Тэатры ў гэтай справе могуць аказаць неадзіную дапамогу і ўзбагаціць свой рэпертуар да юбілею рэспублікі не толькі новымі п'есамі, але і новымі імёнамі драматургаў.

Ужо зараз кожны тэатр павінен мець перспектывны план работы над юбілейнымі спектаклямі ў новым годзе, а не складаць яго напярэдні самаго юбілею, як гэта было ў некаторых тэатрах у 1957 годзе. Таму вельмі добра, што тэатр імя Я. Купалы ўжо зараз прыступае да паставы новых п'ес К. Крапіва і А. Макаля, а рускі тэатр імя Горькага прыняў да паставы п'есу П. Пестрака і І. Лагіта-нава. Праўда, усе гэтыя п'есы будуць паставлены ў першай палавіне новага года, і тэатрам прыдзецца падумаць над тым, якія спектаклі паставіць яшчэ да саміх святаў. Але добра тое, што гэтыя тэатры ўжо распачалі працу над юбілейным рэпертуарам.

Усе астатнія тэатры, за некаторым выключэннем, яшчэ не маюць плана юбілейных паставак. Ім варты было б прадоўжыць стараі і ўстаўляць новыя сувязі з драматургамі, каб забяспечыць свой юбілейны рэпертуар, а самае галоўнае—замацаваць і пашырыць той станоўчы вопыт, які вызначыўся ў тэатральным мастацтве БССР напярэдні 40-й гадавіны Кастрычніка.

Заклучны канцэрт дэкады

Сімфанічным канцэртам, які адбыўся 9 снежня ў зале Куровага Дома афіцэраў, заахвоцілася дэкада беларускай музыкі.

Праграма заключнага канцэрта была шырока складаная. У першым аддзяленні выконваліся Першая сімфонія і кантата «Партызаны» А. Багатырова. Першая сімфонія А. Багатырова (другая рэдакцыя) напісана кампазітарам пад уражаннем падзей Вялікай Айчыннай вайны. Найбольш драматычная—першая частка з двума кантрастнымі тэмамі: ваявоў, грознай, дэясвай і мяккай, светлай, лірычнай. Другая тэма ўспрымаецца слухачамі як мэра аб мірным, шчаслівым жыцці. У развіцці гэтых тэм кампазітар дасягае гучнасці, напружанага выканання і перадае на слухачаў асабліва сімфанічнага аркестра Беларусі філармоніі пад кіраўніцтвам В. Дуброўскага. Аднак дэжурную трэба зваруць увагу на трактоўку галоўнай тэмы сімфоніі пры яе першым праяўленні (пасля ўступу). Трэба адразу раскрыць яе актыўнасць, энергічнасць, напорысць.

Светла і мякка прагучала партыяная другая частка, звязаная з карнінам беларускай прыроды. Уся сімфонія адзначаецца чыснасцю, завершанасцю.

Кантата «Партызаны», напісана на тэксце верша народнага паэта Беларусі Я. Купалы. Як у вершы, так і ў кантаце ярка выяўлена асноўная ідэя—заклік да беларускіх партызан бязлітасна біць ворага, помшчыць за пакуты народа. Крайнімі раздзеламі кантаты напісаны для хору, а сярэдні раздзел—для салісткі з хорам. Асноўная музычная тэма кантаты (на словы «Партызаны, партызаны, беларускія

сены») напісана ў характэрнай марша, мужэга, гераічнага. У сольным эпізодзе кампазітар раскрыў вобраз жанчыны—маці, жанчыны-партызанкі, якая заклікае сваіх сіню на барацьбу, на ратына ползівгі. Гэты твор выкананы на высокім прафесійным узроўні калектывам акадэмічнай капелі БССР. Асабліва хочацца адзначыць выкананне сольнай партыі Раісай Вол, таленавітай спявачкай, якая валодае прыгожым па тэмбру і моцным голасам.

У другім аддзяленні канцэрта былі выкананы творы маладых беларускіх кампазітараў Э. Тырмайд, Г. Вагнера і Я. Глебава. Усе яны—вучні А. Багатырова, але кожны са сваёй індывідуальнымі творчымі схільнасцямі.

Канцэрт Э. Тырмайд для фартэпіяна з аркестрам быў закончаны ў 1956 г. Гэта работа ўвайшла сабой несумеснаю ўважліва і з'яўляецца ўкладам у беларускую фартэпіяную музыку. Канцэрт вылучаецца яркай нацыянальна-афарбоўкай, выкарыстаннем арыгінальных піяністычных прыёмаў. Канцэрт быў блізка выкананы піяністкай Наталіяй Фаміной. Хочацца пажадаць кампазітару яшчэ напярцаваць над аркестровай канцэрта. Ад гэтага твору толькі выйрае.

Упершыню прагучала ў заключным канцэрте сімфанічная сюіта Г. Вагнера. Па задуме аўтара гэта праграма твор, звязаны з карнінам прыроды і быту Беларусі. Сюіта складаецца з чатырох частак. Першая частка—«інтрадукцыя»—партыяная карніна чужойнай беларускай прыроды. Шырокая задзшуўная тэма «інтрадукцыі» заснавана на інтанацыях беларускіх народных лірычных

песень. Уся частка прысвечана раскрыццю аднаго вобраза. Песеннасць, меланячліва-ярысць, штурмисткая інструментыка—вось асноўныя вартасці «інтрадукцыі».

Другая частка—«скерцо»—жанравая карніна, звязаная з абмалеўкай быту народа. Тут гучыць дзве музычныя тэмы: адна—вясёлая, ажыўленая, другая—больш спакойная, але таксама танцавальная па сваёй прыродзе. Кампазітар умеа прымяняе ў гэтай частцы вострыя рытмы, шматлікія пераклічкі розных інструментаў. Трэцяя частка «інтэрмеццо» некалькі выпадае з цыкла. Дзве гэтыя часткі самі па сабе носяць ярка выражаны нацыянальны характар, але пры далейшым развіцці ад іх «нацыянальнасць» не застаецца і следу. Кампазітар яна захапіўся іграй тэмбраў, рэзкай зменай акцэнтаў. Несумесна ўдала кампазітар—лірычная (другая) тэма «інтэрмеццо».

Чашчэрта частка—«фінал» уцяляе сабой карніну святочнай вяселлі. Музычны матэрыял фіналу—яры, запамінальны, але ў аркеструйні адуцавацца залішне заахвочанне мелнай духавой групы і ўдарнымі інструментамі. У цэлым гэты твор, асабліва дзве першыя часткі, сведчыць аб далейшым творчым росце кампазітара.

Апошнім нумарам праграмы была выканана «Паэма-легенда» кампазітара Я. Глебава. Вобразы «Паэмы-легенды» звязаны з вобразамі герояў вайны Я. Купалы «Машка». Гэты твор вылучаецца кантрастнасцю, вобразнасцю, даступнасцю. І разам з тым адчуваецца, што «Паэма-легенда» напісана прафесіянальна стала, з веданнем асаблівасцей аркестра.

«Паэма-легенда» ўжо неаднаразова выконвалася ў канцэртах і заўсёды цёпла прымалася слухачамі.

І. ЗУБРЫЧ.

На здымку (злева направа): Г. Вагнер, А. Багатыров, Э. Тырмайд і Я. Глебаў.

Фото Ул. Крука.

Хай мацнее наша творчая садружнасць

Дзесяць дзён працягвалася выдатная падзея ў гісторыі развіцця музычнай культуры Савецкай Беларусі—дэкада беларускай музыкі. Дзесяць дзён з рознымі канцэртнымі плаццока гучалі творы беларускіх аўтараў.

Незвычайна радасна бачыць і чуць, як кампазітары Беларусі любоўна адносяцца да народнай песні і ў творчасці звяртаюцца да гэтай сапраўды невычайнай крыніцы творчага натхнення. Народны мелас гучыць усюды: у операх, сімфоніях, у творах малых форм.

Напісані кампазітарам Д. Камінскім канцэрт для вялікай і аркестрам—першая частка гэтага новага для беларускіх кампазітараў жанра. Няхай ён яшчэ не усім безадокрым творам, але ўжо само з'яўленне канцэрта павінна стымуляваць кампазітараў да далейшага развіцця гэтага складанага жанра камернай музыкі.

Няма матчынасці ў такой кароткай замяшчэнні спыніцца дэкада на той вялікай колькасці праслуханай музыкі, сярод якой ёсць цэлы рад чужой твораў. Яны на-

лежыць яму кампазітару старэйшага і сярэдняга пакалення, а таксама таленавітай моладзі.

Сучасная тэма дамінуе ў творчасці беларускіх кампазітараў. Усе праслуханыя творы звязаны або з гераічнымі мінутамі, або са стваральнай працай нашага народа. Аднак трэба сказаць, што вобразы гераічнага мінулага з'явіліся больш удала ўвасабленне ў творчасці беларускіх кампазітараў.

Незвычайнае ўражанне на нас, гасцей, зрабілі творчыя калектывы Беларусі, якія выдатна выканалі творы, уключаныя ў канцэртны дэкады.

Беларускі народ па праву можа ганарыцца сваёй акадэмічнай капелай пад кіраўніцтвам Р. Шырма, якая з'яўляецца бліскучым выкананнем і прапагандастам творчасці савецкіх кампазітараў. Канцэрт акадэмічнай капелі быў адным з лепшых у час дэкады. Для калектыва напісана многа добрых твораў, аднак ішчэ мала хараваў твораў буйнага маштаба. Не меншае ўражанне застаецца ад выступлення выдатных калектываў сімфанічнага аркестра, опернага тэатра

і паасобных выканаўцаў. Беларускі народ багаты талентамі, яго нацыянальная музычная культура развіваецца на аснове прынцыпаў сацыялістычнага рэалізму. Хочацца пажадаць беларускім кампазітарам не заспакоівацца на дасягнутых выніках, імкнуцца да большага дыпазону сучасных тэм у музыцы, да большай смеласці ў гарманічным мысленні, вялікіх творчых дзяржанняў. Неабходна больш актыўна падходзіць да скарыстання народнага мелодый, смяялі і творча пераўвасабляць іх у сваіх творах, імкнуцца да большай эмацыянальнасці і свежасці стваренай музыкі. Беларускі народ чакіа ад кампазітараў новых таленавітых твораў.

У заключэнне хочацца пажадаць, каб творчая садружнасць паміж рэспублікамі Савецкага Саюза набыла больш шырокі маштаб і яшчэ больш мацнее брацкая дружба паміж народамі. Велікі спасці блорускім братам за тэлу сустрыч. Хай мірніе наша творча садружнасць.

Елена АНДРЭВА,
украінскі кампазітар.

Семінар маладых аўтараў

Пачаў працу складаны Саюзам пісьменнікаў БССР рэспубліканскі семінар маладых драматургаў. Традыцыйнае сустрэча і на гэты раз аб'ядае многае: удзельнікі семінара абмеркаваюць свае п'есы, падзяляюцца вопытам, сустрэцца са старэйшымі беларускімі драматургамі. Склад удзельнікаў семінара рознастайны. Сярод іх сельскі настаўнік І. Козел з Маладзечаншчыны, з Віцебска Е. Пасаў, журналіст Л. Гаўрылкін (Перахадскі раён) і А. Стрыжанок (Бягомльскі раён), супрацоўнік тэатра юнага глядача А. Гутковіч, тэхнік-булаўнік з Мінска І. Ідальсон, пісьменнікі В. Караткевіч, А. Вольскі, П. Макаль, В. Сухарукаў (Брэст) і іншыя. Усёго 14 чалавек.

Творчасць некаторых з іх ужо знаёма. Іх п'есы паставлены тэатрамі рэспублікі. Гэта «Панараць-кветка» І. Козела, «Юныя мейціцы» А. Гутковіча і В. Хазаанскага, «Аркадзь Жыгальскі» Е. Пасава, «Сініцыны» Р. Раманава. Разам з тым на гэты семінар прыехалі і новыя аўтары, творчасць якіх будзе шырока абмеркавана.

Семінар маладых драматургаў адкрыў І. Шамякін. Затым з гутаркай аб сваім творчым вопыце выступіў К. Крапіва. Народны пісьменнік расказаў пра тое, як ён працаваў над п'есамі «Банец дружбы», «Партызаны», «Хто смеяцца апошнім», «Яноў жаваранкі», спыніўся на

пытаннях мовы драматургічнага твора, абмалеўкі вобразаў, развіцця канфлікту. Затым пачалася практычная работа семінара—абмеркаванне п'ес «За лясамі дрымуцьчым» А. Вольскага і П. Макаля. Разгляд п'есы зрабіў драматургі Я. Рамановіч, В. Вітка і К. Губаровіч. У спрэчку выступілі ўдзельнікі семінара І. Козел, А. Гутковіч, Е. Пасаў, Л. Гаўрылкін і іншыя.

У наступныя дні работы семінара для маладых драматургаў будуць прагучаны даклады «Жыццё і драматургія», «Работа над фальклорнай драматургіяй», «П'еса і яе сцэнічнае жыццё», «Канфлікт і сюжэт у п'есах сучаснай беларускай драматургіі» і інш. Доклады зробіць А. Макаёнак, В. Вольскі, Ул. Няфед, тэатральны крытык В. Піменаў (Масква). Будуць таксама абмеркаваны п'есы «Дзедзьгер» Е. Пасава, «Мялі каля сініх віроў» В. Караткевіча, «Людзі думаюць» Л. Гаўрылкіна, «Без выстраляў» І. Ідальсона і інш.

За час семінара маладыя аўтары сустрэнуцца з беларускімі драматургамі і артыстамі, прагледзяць новыя беларускія спектаклі.

Семінар працягнецца 10 дзён. На здымку: злева направа—І. Кляс, А. Гутковіч, Е. Пасаў, К. Крапіва, Л. Гаўрылкін, І. Ідальсон, А. Вольскі, П. Макаль.

Фото Ул. Крука.

Вялікай важнасці справа

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Беларусі на кожную сто чалавек дарослага насельніцтва неписьменныя налічвалася 80. Матэрыялы адзінаццаці школьнага перапісу 1911 г. сведчаць, што на сто жыхароў прыходзіліся чатыры вучні. Адна пачатковая школа абслугоўвала 11,3 населенага пункта.

На ўтрыманне невялікай сеткі школ у Беларусі з дзяржаўнай казны адпускіліся вельмі нізкія сумы грошай. Сярэдні выдатак на жыхара ў гарадах на справу народнай асветы склаў 79,8 капейкі, а на вёсцы—толькі 38,3.

Але часта, калі нават сялянскія таварыствы і бралі на сабе ўсе выдаткі на школу, дазваляла на адкрыццё яе не атрымаваць. Так, сяляне вёскі Сенькава Княжыцкай воласці Магілёўскага павета, не атрымаўшы адыду ад павятовага і губернскага кіраўніцтва, звярнуліся з хадайніцтвам аб адкрыцці школы да міністэрства асветы. Яны псалі: «З 1911 года мы, грамадзяне в. Сенькава, хадзілішчам аб адкрыцці ў нашай вёсцы зямскага вучылішча, але ўсе нашы просьбы застаюцца без вынікаў, а між тым час ідзе, і дзеці нашы застаюцца неписьменнымі... Мы пакарні просім зрабіць распараджэнне аб адкрыцці ў нашай вёсцы зямскага вучылішча... Мы абавязваемся даваць бесплатнае памяшканне для вучылішча і квартары настаўнікам з ацяпленнем і служанкам. Мы спадзяемся, што Вы, пан міністр, задаволіце нашу просьбу і не дасце намшым дзіцяці яшчэ некалькі стагоддзяў заставацца ў невуцце і цемры». Але дароным было спадзяванне сялян—школа ў в. Сенькава не была адкрыта да перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі.

У асобных выпадках сяляне, не атрымаўшы дазволу на адкрыццё школы, стваралі яе самастойна. За такіх дзеяніў Урадавы органы каралі сялян. Так, на сялян адной з вёсак Клімавіцкага павета за таянае навучанне дзіцей магілёўскай губерна-тар наклаў штраф на 25 рублёў на кожнага. Просьбы сялян аб зніжэнні з іх штрафу губернар пакавіў без увагі.

Пягледзячы на нікі ўзровень народнай асветы, школы дарэвалюцыйнай Беларусі ацучвалі шодкі недахоп педагагічных кадраў. Педагагічная праца не рабіла да сябе зодольную моладзь, бо матэрыяльнае становішча настаўніка было вельмі нізкім. У часопісе «Народный учитель» (№ 38 за 1913 г.) у адным з артыкулаў так пішца пра жыццё настаўніка: «Дзеці народнага настаўніка не абуты і раздеты... Мог народнага настаўніка вечна свідрае адна неадпаведная паклятая думка аб заўтрашнім дні, каменем кладзецца на душу гэтага думка, паралізуючы энергію, забіваючы ўсе жыццё, усяляюкае светлага парыванне да жыцця: лепшага, свабоднага, радаснага». У артыкуле «Усе аб тым жа» пісалі: «Мы, народныя настаўнікі, па-ранейшаму знаходзімся на становішчы рабы, прытым ніжэйшай рабы, якія просіць свята, цыпла і свабоды, але дарэмна працягваем свае рукі».

Адразу-ж пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі Савецкай Улада і Комуністычная партыя ажыццяўляюць пераг мерарыяўства на стварэнне новай сістэмы народнай асветы, арганізоўваюць масавы паход працоўных за пісьменнасць, за вельмі, за авалоданне дасягненнямі навуцы і тэхнікі, за развіццё літаратуры і мастацтва. Перад моладдзю

шырока адчыніліся дзверы агульнаўдзельных школ на сваёй роднай мове. У першыя са снежня 1917 г. па люты 1918 г. у Мінскай, Магілёўскай і Віцебскай губернях было створана 2 300 школ. Масавыя рэвалюцыйныя органы Улады выдзелілі вялікія сродкі на ліквідацыю неписьменнасці. 14 лютага 1918 г. у Мінску пачаў работу народны ўніверсітэт. У студзені 1918 г. у Мінску, Магілёве і іншых гарадах былі створаны педагагічныя курсы па падрыхтоўцы настаўнікаў.

Савецкая Улада ліквідавала асноўны недахоп старой дарэвалюцыйнай школы—не адарванасць ад жыцця і народа і пераўвараля школу са сродка духоўнага заняволення працоўных у сродка іх усеабовага развіцця.

Адной з першачарговых задач Савецкай ўлады з'яўлялася ліквідацыя неписьменнасці. Без вырашэння гэтай задачы нельга было далучыць народнае масы да сельскага і актыўнага палітычнага жыцця, да будаўніцтва новай, сацыялістычнай эканомікі і культуры. Барацьба з неписьменнасцю ў Беларусі масавы і сістэматычны характар набыла пачынаючы з 1923 г. калі быў складзены і зацверджаны ўрадам пяцігадовавы план ліквідацыі неписьменнасці. Фактычна гэты план у асноўным быў выкананы ў 1933 г.

Адначасова з прыняццём адзінай сістэмы народнай асветы Комуністычная партыя і Урад надаюць вялікую увагу разгортванню сеткі школ і ахону навучаннем дзіцей як у гарадах, так і ў сельскай мясцовасці.

На аснове дасягнутых поспехаў ЦК КП Беларусі і Урад БССР прынялі 7 красавіка 1924 г. паставіну аб мерарыяўствах па далейшаму разгортванню сеткі школ і падрыхтоўцы да ажыццяўлення ўсеагульна першапачатковага навучаня ўсіх дзяцей школьнага ўзросту. План прадугледжваў ажыццявіць заахву першапачатковага навучаня не пазней 1934—1935 гг. Аднак гэтая важная задача фактычна была выканана ў 1932 г. У рэспубліцы ў гэты час прапавала 6 988 школ, у якіх вучылася 856,5 тысячы

ТВОРЧАЯ ТРЫБУНА

Спектаклі для дзяцей

Вялікай важнасці справа

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

перавала кіпучую газадарчу і культурную дзейнасць беларускага народа. За тры гады яны разбурылі і спалілі ў Беларусі 6 808 школьных будынкаў, знішчылі ўсе школьнае абсталяванне, вучэбныя дапаможнікі.

З першых дзён вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Комуністычнай партыя і Совецкім урадам былі прыняты меры, каб хутчэй аднавіць сетку школ і іншых навучальных устаноў.

Органам народнай асветы і настаўніцтву давялося перадаваць велізарны цяжар — за неапахопу вучэбных памяшканняў, падручнікаў, наглядных дапаможнікаў і пісьмовых прылад. Многія настаўнікі праводзілі навучанне па самаробных букварах. Часта кнігі для чытання замінваліся газетай, якая нярэдка ператваралася ў шкытак.

Але навучанне ў школах не спынялася ні на дзень. Такое вялікае было жаданне вучыцца ў савецкіх дзяцей, якія на працягу трых год жылі пад ярмом фашысцкай акупацыі.

Аднаўленне школьнай сеткі і яе матэрыяльнай базы, дастаўніцкіх кадраў патрабавала рэвалюцыйнага падыходу. У 1953 г. у Беларусі пачаўся пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі.

У будынках гарадскіх і сельскіх школ пачаўся пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі. Пачаўся пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі.

Цяпер у школах БССР працуе 79 927 настаўнікаў. Пераважная большасць іх мае адпаведную педагогічную адукацыю. Гэта вялікая культурная сіла. Побач з навучаннем і выхаваннем вучэбнай моладзі настаўнікі праводзяць вялікую палітычную і культурна-масавую работу сярод насельніцтва, дапамагаючы партыям і савецкім арганізацыям ажыццяўляць грандыёзныя планы камуністычнага будаўніцтва.

У рэспубліцы праведзена вялікая работа па арганізацыі навучання рабочай і сельскай моладзі. За пасляваенныя гады без адрыву ад вытворчасці пачатковую школу скончыла 42 074 чалавек, сямігадовую — 57 971 і сярэднюю — 36 070 чалавек. За гэты час з сям'ях і дзесятых класаў завоучыліся ў школы вышэйшага і сярэдняга спецыяльнага навучання 5 210 чалавек. У гэтым навучальным годзе ўпершыню створаны сярэднія школы для навучання сельскай моладзі без адрыву ад вытворчасці.

У рэспубліцы праведзена вялікая работа па арганізацыі навучання рабочай і сельскай моладзі. За пасляваенныя гады без адрыву ад вытворчасці пачатковую школу скончыла 42 074 чалавек, сямігадовую — 57 971 і сярэднюю — 36 070 чалавек. За гэты час з сям'ях і дзесятых класаў завоучыліся ў школы вышэйшага і сярэдняга спецыяльнага навучання 5 210 чалавек. У гэтым навучальным годзе ўпершыню створаны сярэднія школы для навучання сельскай моладзі без адрыву ад вытворчасці.

С. УМРЯКА, намеснік міністра асветы БССР.

На здымку: група беларускіх мастакоў на Усеагульнай мастацкай выстаўцы (юбілейнай). Злева направа: Н. Воранаў, А. Шыбнёў, В. Жолтак, Я. Зайцаў, В. Цейко, Ф. Вагнер, В. Вагнерберг.

Ці бывалі вы ля театральнага падазду ў надзею рэвалюцыі, асабліва ў пагодны асенні дзень, калі ўсе яшчэ ласкава, але ўжо халаднавата свеціць сонейка, калі дрэвы ў скверы непаладзілі ад тэатра дзіўна расфарбаваныя рукамі маці-прыроды?

Якое радаснае ажыццэнне, які шчаслівы смех і ўрачыста-сур'ёзна дзіцячы твар вы ўбачыце перад пачаткам ранішняга спектакля!

Вось, напрыклад, хлопчык у матроскім бушлатку і безкарысць з залістым надпісам «Марат», які так моцна ўхапіўся за руку маці. Ён сёння ўпершыню ідзе ў тэатр. І хто ведае, можа гэтае першае знаёмства з «чароўным светам і казачнымі героямі» сцэны адыграе велізарную ролю ў далейшым яго лёсе, і потым, калі хлопчык падрастане, ён аддаць тэатру свой талент, усё жыццё.

А гэты дзіцячы са светленькімі коскамі і з кірпачым носікам? Наглядзіце, як гараць ле вачаняткі, бо яны кожны раз бывае на дзіцячых ранішніках — для яе няма большага свята, чым наведванне тэатра.

І колькі яшчэ розных хлопчыкаў і дзяўчынак пройдзе перад вамі, і ўсе яны вельмі шчаслівыя — у іх сёння свята! Ды і я, калі бачу іх, так жадаю, каб яны былі і ў далейшым. Для дзяцей тэатр — вялікая ўрачыстасць, дзе ўсе, што адбываецца, прымаецца імі вельмі сур'ёзна і непарадна, дзе звычайны смех раптам мяняецца горкімі слязямі, калі любімы герой нечаканна трапіць у цяжкае становішча.

Пра ўсё гэта вы, мабыць, думалі, наглядваючы з боку тэатральнага падазду. Але падзізіце бліжэй, наглядзіце на рэкламны шчыт — радасны замілаваны выраз на вашым твары імгненна знікне. Ад абурэння вы не будзеце знаходзіць сабе месца! А прычым жа, здаецца, заключаецца толькі ў маленькіх фанерных дошчачках, на якіх напісаны назвы дзіцячых ранішніках?

Тут вы сустраеце самыя рознастайныя, але зусім не дзіцячыя назвы спектакляў: «Прыніжаныя і зганьбаныя», «Дамы і гусары», «Бяменнае гняздо», «Апошні прыпынак» і г. д. Удзіце агонь і жанчыны і недужасонныя размовы ў «Апошнім прыпынку» або талец «Кук-воку» у «Маралі пані дзюльскай» — усё гэта прамаўленца глядзець нашым дзіцям. Далучым, што маляць хлопчыкі нічога не разумеюць у дыялагах «Апошняга прыпынку» і будзе смяіцца і аплаздыраваць «Кук-воку» (бо

гэта-ж танец!). Але-ж дзіцячыя з коскамі і дзесяткі да не падобных, калі нават і ў стане нешта разумець, нешта ўсведамляць з таго, што адбываецца на сцэне, то ўвесь жах у тым, што яны разумеюць гэта па-свойму, з пункту погляду дзіцячай або юнацкай псіхалогіі. І тое, што дарослым будзе зразумета правільна, дзіця зразумета інакш. Вось і выходзіць, што замест вялікай узычай місіі, якую заклікаю адыграць работнікі савецкага тэатра ў справе выхавання падрастаючага пакалення, яны часам займаюцца не выхаваннем, а разбэшчваннем нашага самага непараднага, самага чужага гледача.

І, вядома, ва ўсім гэтым абурэнні не дошчачкі з назвамі спектакляў, а аб'ектыўныя асноўныя кіравніцкі тэатраў да нашай будучай змены. Чым, як не абавязкова да выхавання пільна і школьнікаў, можна растлумачыць факт, што на надзеяных ранішніх спектаклях беларускіх тэатраў ставяцца п'есы «Доктар» (рускі тэатр), «Каменнае гняздо» і «Сважак» (Гомельскі тэатр), «Дамавік» і «Беспасажніца» (Браскі тэатр), «Вясёлыя фігаро» і «Чужы пашпарт» (Гродзенскі тэатр), «Дамы і гусары» і «Шлюб па сакрэту» (тэатр імя Я. Купалы), «Апошні прыпынак» (тэатр імя Я. Коласа). Гэты спіс можна палужыць, а карціна застаецца такой-жа бізараднай! За выніку 1957 г. толькі ў Гомельскім абласным тэатры былі паказаны сапраўды дзіцячы спектакль-казка «Іван-ды-Мар'я».

Прыведзены спіс красіва гаворыць сам за сябе! Нам запіраюць, што пералічаныя спектаклі могуць быць з поспехам паказаны старэйшым школьнікам. Але, па-першае, для нас не ўсе, а па-другое, усё старэйшыя школьнікі з'яўляюцца дзіцячымі гледацямі, а дзіцячы тэатр — гэта тэатр для дзяцей, а не для іх бацькоў.

Увесь наш народ працуе па плану. Аднак ён не забывае пра будаўніцтва школ і палацаў піянераў, інтэрнатаў і лагераў, не забывае пра неабходнасць выхавання падрастаючага пакалення. І мы, работнікі тэатраў, не маем права забываць пра гэты вялікі і святы абавязак.

У Беларусі дзяржаўным драматычным тэатрам імя Якуба Коласа за апошнія гады не раз гаварылі аб стварэнні дзіцячага спектакля. Але толькі гаварылі, а зрабіць так нічога і не зрабілі. У выніку кожны год, як толькі набліжаецца зямовы школьныя жніўны тэатр у тэатрыміхайовым парадку «змагання» за аднаўленне старога спектакля «Іван-ды-Мар'я». Спектакля, стаўлена на складу артыстаў Тэатры імя Ф. Скарыны, не магі не адбіцца на якасці спектакля — ён раскідаецца, згубіў свой рэальны каларыт.

А паспрабуеце паднесці дзіцяці стары, пацёрты і пашарпаны падручнік. Як нікому будзе засмучана. Ды нікому з нас такое і ў галаву не прыдзе, калі гэта датычыць нашых уласных дзяцей. Бо для дзяцей падручнік тым і добрым, што яны новыя, незвычайныя, прыгожыя!

А вось у Яраслаўскім тэатры імя Ф. Волкава — старэйшым рускім тэатрам — ёсць даўня папулярная традыцыя штогод падносіць сваім юным зямлякам новагодні падручнік — малючы, вясёлы дзіцячы спектакль.

Думаецца, «дарослыя» тэатры Беларусі павінны ўзяць прыклад са свайго «старэйшага» рускага брата — Яраслаўскага тэатра і кожны год прыходзіць да зямляка свята з новым захалючым творам для дзяцей. Добры дзіцячы спектакль будзе дастойнай ланінай работніцкай нашых тэатраў усенароднай справе выхавання дзяцей.

Міністэрства культуры і Міністэрства асветы БССР павінны быць кроўна зацікаўлены ў гэтай высокароднай справе. Работнікам гэтых міністэрстваў варта падумаць аб магчымасці правядзення штогадовых рэспубліканскіх фестываляў дзіцячых спектакляў.

Усім творчым і адміністрацыйным работнікам тэатраў рэспублікі час аддаць належную ўвагу дзіцячым спектаклям. Час перайсці ад слоў да справы!

...І вось вы зноў да тэатральнага падазду вясной 1958 года! На вуліцы прыграве сававіцкае сонейка. І па-вясноваму зорнымі чародкамі ад падазду ў розныя бакі разбягаюцца хлопчыкі і дзяўчыны.

Яны абменьваюцца ўражаннямі, перабіваюць адзін аднаго, уславіваюць найбольш яркія, запамінальныя эпізоды і, не саромеючыся пракожных, тут-жа на вуліцы спрабуюць разгаварыць у вярхоў адну з таліш, што бачылі сёння. Іх радасні, шчасліваму смеху, аздаецца, не будзе канца і краю...

Сапраўды, цяпер вам ужо не трэба будзе падаходзіць да тэатральнага афіша. Усё ясна і тая — дзіцячым былі паказаны захалючым дзіцячы спектакль...

Будзем спадзявацца, што нашы мары здзейсяцца.

В. БРОЖКІН, рэжысёр тэатра імя Я. Коласа, г. Віцебск.

Добрую ініцыятыву правялі работнікі Ваўкавыскай раённай бібліятэкі (Гродзенская вобласць). На прадымствах горада яны арганізавалі пункты абмену кніг. Рабочы і служачыя могуць атрымаць ці абмяняць кнігі непарадна на рабоче. На здымку: выдача кніг на ліцейна-механічным заводзе. Злева направа — лексар В. Боляк, бібліятэкар Г. Талашкевіч і токар Е. Шлоп.

Піліп ПЕСТРАК

Белы комін...

Белы комін з-за гары Дымам кучаравіца, У ранніх спалохах зары Цішыня кулацка.

Рыбы ўсплэск і ціша зноў, Бравая, чыстая, Свечы расы на лядо Ціша брыльянтавая.

Комін з-за гары глядзіць, Дымам кучаравіца — Завядаў нас, завядаў, Завядаў ранаца.

Па сніжынім, што пайшла, Падылася стромою, Падысяраваца няпла Па страхоў-саламою.

Там стаіць ужо яна, На парозе дзедзівіна, Поўна радасці, вясна, Нашы крокі зведзём.

Белы комін з-за гары Дымам кучаравіца, У сонім-полым гарышч Нёманская ранаца.

ПІСЬМО У РЕДАКЦЫЮ

Улічыць запатрабаванні чытачоў

Перад мною ляжыць дзесяць кніжак з серыі бібліятэчкі Беларускага нарыса і апавядання. Выдадзены яны на прыкладу бібліятэчкі «Огонек». Патрэбныя кніжкі! Бачыць перад сабой партрэт аўтара, і кніжку абавязкова хочацца прачытаць, тым больш, што яе прымае ўзяць у рукі. Але ёсць, на мой погляд, і недахопы ў выданні кніжак гэтай бібліятэчкі.

Калі разгортваеш кніжку з бібліятэчкі «Огонек», адрозне за тэматычнай старонкай у вочы кідаецца кароткая біяграфія аўтара. Гэта, зразумела, у многім дапамагае чытачу з большай зацікаўленасцю аднесціся да змешчаных у кніжцы твораў, у якіх, магчыма, ёсць частка жыцця і самага аўтара. Акрамя гэтага, наогул добра, калі ў кніжцы пазначаны і пэўныя моманты з жыцця аўтара, якія датычаць тэмы кніжкі.

Возьмем, напрыклад, нарыс Міколы Сяргіевіча «Нашы будні». Чаму-б тут не змяшчаць біяграфію аўтара, расказаць аб тым, што гэта быў журналіст, які працаваў у савецкай калоніі, і г. д. Гэта зрабіць можна і трэба, і не толькі ў кніжках гэтай бібліятэчкі. Тая-ж біяграфія трэба змяшчаць і ў такіх зборніках, як, напрыклад, «Крыжод» Усевалада Краўчанкі і ім падобных.

Выдавецтва трэба ўлічыць запатрабаванні чытачоў. Гэта прычына вялікаму карысці для больш глыбокага вывучэння беларускай літаратуры шырокімі масамі працоўных.

Е. КАПУСЦІН, г. п. Лёзна.

Конкурс на лепшы твор

Касцюковіцкая раённая газета «Сцяг камунізма» ў гонар саркавога гаданні Кастрычніка аб'явіла конкурс на лепшае апавяданне, верш, нарыс. У конкурсе прыняло ўдзел 11 чалавек. Нядаўна журы конкурсу паддало вынікі. Першая прэмія прысуджана настаўніку Макранскай сярэдняй школы С. Пацёмкіну за вершы «Размова», «Наша пакаленне». Другая прэмія прысуджана за верш «Печанеж-гародок» супрацоўніку райгазеты М. Аўсееву. Дзве трэція прэміі атрымалі дырэктар Вітунскай сямігадовай школы В. Ламінік за нарыс «Дзесяты вясень» і супрацоўнік райагенкамата Ул. Дзенісенкаў за апавяданне «Спаканне ў лес».

М. ТУМАНАВ.

Новае літаратурнае аб'яднанне

Пры стаўбіцкаўскай раённай газеце «Голас селяніна» створана літаратурнае аб'яднанне, у склад якога ўваходзіць 20 чалавек. Сярод іх каласнікі, вучні сярэдняй школы, настаўнікі. Надаўня адбываўся сход членаў аб'яднання. Выбарна арганізацыйнае бюро, яким кіруе супрацоўнік раённай газеты тав. Траяновіч.

А. МАЗУР.

А. АДАМОВІЧ

Гісторыя і сучаснасць

У многанацыянальнай савецкай літаратуры ў апошні час стаў асабліва адчуваць рэвалюцыйны пафос нашай рэалінасці. Мы маем на ўвазе як творы аб рэвалюцыйным мінулым, так і творы аб сучаснасці. З кожным годам для мільянаў людзей усё гэта больш вядомай становіцца гісторыя савецкай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Страшна падумаць, якім быў-бы свет у век атама без лагера сацыялізма, які стрымавае сілы імперыялізма і ваеннага рэабілітацыі. Можна сабе ўявіць, якой ужо не «параханой бокай», а «вадароднай бомбай» была-б наша планета, калі-б на ёй існавалі толькі імперыялістычныя і «слабарэвіцкія» краіны, перад якімі беззастаўна і беззастаўна і жудасці стаялі-б сёння ўлады, калі-б 40 год назад у Расіі не ўзялі ўлады камуністы! Усё, што адбываецца ў наш час у эканоміцы, палітыцы, тэхніцы, мастацтве, у галовах і душах людзей, — усё гэта адбываецца так, а не інакш таму, што побач са светам капіталізма існуе краіна Кастрычніка, а вакол яе — магучыя сям я народаў, якія будуюць сацыялізм.

Тым, каб матросы з «Аўрооры» ці партызанамі Палесся думалі і адчувалі так, як думае і адчувае нас сучаснасць. Не, героі, а сам аўтар павінен быць і заставацца чалавекам 50-х гг. — вось аб чым выдзецца гутарка.

Што гэта азначае — у нейкай ступені дзіўна адчуць такія, напрыклад, творы, якія дамаю украінскага пісьменніка М. Стальмаха «Кроў людская — не вадзіца», апавесць рускага празаіка П. Ніліна «Жорсткасць» ды і іншыя лепшыя творы апошніх год.

У нашай літаратуры выдатныя традыцыі паказу сацыялістычнай рэвалюцыі. М. Горкі, М. Шалахаў, А. Серафімовіч, А. Фадзееў бачылі і паказвалі «чалавечыя рэвалюцыі», які прадстаўнікі вышэйшага гуманізму. Ачышчачы з усёй рэвалюцыйнай страшнасцю і неспрымальнасцю грамадства ад векавога бруду і крывавага ідэалізму, камуніст у творах гэтых пісьменнікаў выступае як чалавек вялікай душы і сэрца, які актыўна рэвалюцыйна-энергійна, мет і сэнс жыцця якога — пшчыце чалавек. Такім, напрыклад, маюць М. Шалахаў камуніста Бунчука і чалавек «Шхі Дон» неспрымальным і паважным.

Не адразу і не ўсе пісьменнікі 20-х — 30-х гг. ўздзімаўся да сапраўднага разумення гуманістычнага сэнсу сацыялістычна пераўтварэнняў жыцця. У рамане М. Зарэцкага 20-х гг. «Сцежкі — дарожкі»

лежала яму па праву: мір, волю, зямлю. Але буржуазія, свая і замежная, паспрабавала адабраць усё гэта назат; і тады ракой палілася «кроў людская». Герой рамана «Кроў людская — не вадзіца» Мірашнічэнка, Цімафей Гарыпін і іншыя змагары з крывавага петраўраўчынна і кулацтвам — гэта людзі, якіх ніякіх пах зямлі і поту, людзі вельмі простыя і непарадныя. Але магчыма менавіта таму, што яны — з самай гушчы працоўнага народа, людзі гэтыя вельмі добра адчулі і зразу мелі, што рэвалюцыя — для чалавек, для яго шчасця. Вельмі чужым і шкодна непатрэбным выглядае сярод гэтых сапраўдных «салдат рэвалюцыі» Куляцічкі — старшыня новабугаўскага камбета. Гэта кар'ерыст і паэз, «сувесь, як у пацям, заціснуты ў чорную скуру» («Вось такія і маюцьчэ ворагі камуніста!» — думае пра яго Мірашнічэнка). Ён ігнаруе інтэрна-савецкае «чалавек з масы», скажа сапраўднаму волю рэвалюцыі — і ўсё гэта прыкмятаючыся гучнымі фразамі аб не «свайшэйшых інтарэсах». Адамулячы гэтага самазванца «дзеяча ад рэвалюцыі», раскідваючы ўсю справядлівасць барыбчы такіх, як Мірашнічэнка, з петраўраўцамі і кулакамі, аўтар рамана сцвярджае веліч самай народнай і самай гуманістычнай з усёй рэвалюцыі.

Выдатны па жывапіснасці карцін, па пластычнасці вобразав (амаць «шпалаху-скай»), раман М. Стальмаха — гэта твор не толькі аб тым, што стала гісторыяй, але і пра тое, чым жыць наша сучаснасць.

Тая-ж праўда гісторыі і ў той-жа час напружана думка нашата сучаснасці і ў гэтым і ў апавесці Паўла Ніліна «Жорсткасць» («Раман-газета», № 7, 8, 1957).

У творах гэтым няма таго эпічнага развароту далей, які характарызуе раман М. Стальмаха. Апавесць П. Ніліна больш

Разведка курганой старажытнасці

На рацэ Друц, поблізу Талачына, стаіць старажытны Друцк. Ён упамінаецца ў рускіх летапісах, датаваным 1092 г. Там гаворыцца, што Друцк у XI ст. быў цалкам разбураны вялікім кіеўскім князем Владимиром Манамыхам, які пёў вайну з полацкім князем Уславам Чаралевым. У пачатку XII ст. Уславам Чаралевым са старажытнага Друцка пераехаў у Віцебск. Барыс які заснаваў Барысаў у 1118 г. Друцк стаў развівацца ў старажытны Друцк полацкіх князёў — Барысавічаў. У XIV ст. друцкіе князья падзвіжыліся на рад самастойных уздзеяў — Друцкі, Барысавічы, Пабярэзскі і інш. З 1508 г. зусім спынілася летапісная звесткі аб гэтым старажытнарускім горадзе.

Побач з вёскай Друцк узвышаецца вялікая чашападобная крэпасць. У сярэдзіне землянога вала цяпер размяшчаюцца арцельны двор з алізавым выхадам. Земляныя валы відаць з суседніх вёсак Салец, Ляхі, Пляшчынцы, Араўка. І кожны хлебароб усё разміжволі задумваецца, глядзячы на крэпасць: «Як жылі яго продкі за гэтымі землянымі сценамі, якую таіну захоўваюць у сабе шматлікія курганы, парасціныя вакол гэтага загадкавага замка?»

Даўно хвалявала гэтае пытанне і вучоныя. І вась у мінулым годзе сюды прыехала спецыяльная навуковая экспедыцыя Акадэміі навук ССРР, якую ўзначаліў кандыдат гістарычных навук Л. В. Алексееў.

Вялікі археалагічны раскопкі спаткалі былі зроблены ў гадоўнай шаталі крэпасці — замку, у якім жылі князі і іх прыбліжаныя — дружныя, слугі, а затым і ў так званым палатце, дзе жылі рамеснікі і іншы працоўны люд.

Першае, што было знойдзена археолагамі, — гэта драўлянае абрончае збудаванне вакол замка, шматлікія крэмі-каменны, труба абчэпаныя рукой чалавека. Крэмі прызначаліся для скаблення, рэзання скуры, мяса і г. д. Былі знойдзены абломкі глінянага посуду. Гэтыя знаходкі расказалі вучоным, што керамічны посуд шчыта тады вырабляўся на ганчарным кругу. На паверхню посуду наносіліся рознастайныя арнаменты. Знойдзены зерні злаку, косякі кароў, коней, свіней, авечак, баброў, птушак і рыб.

Асабліва цікавае уяўляюць рэчы побыту і вырабы рамеснікаў: рэчы з косці, рукацікі для нажоў, шпкі, спражкі, крэвіны для выкрэсвання агню, замкі, ключы (трубчастыя і ўразныя, якія і цяпер прымяняюцца), сярпы, накіненнікі стрэл, бронзавыя і медныя ўпрыгожванні.

Знойдзены тачальныя брускі, лінейныя фармоўкі для аліжкі ўпрыгожванняў, плаўкі мэдзі і нават гліняная шапка — молат.

Удалося знайсці і расчысціць рэшткі старажытных збудаванняў, у якіх жылі друцкія, некалькі каменных печуў, абмаляваных глінай.

Археалагічны матэрыял цяпер апрацоўваецца, вывучаецца. Але ўжо ўсталявана, што старажытны Друцк займаўся земляробствам, жывёлагадоўляй, розным рамяством, вялі шматлікія войны. Комплекс апрацаваных матэрыялаў адносіцца да апошняй чвэрці XII і першай паловы XIII стагоддзяў. Пры разведцы старажытных курганой знойдзена некалькі новых помнікаў глыбокай старажытнасці.

Такім чынам, перад намі адкрылася новая старонка гісторыі беларускага народа. Летапісі і археалагічныя раскопкі могуць паслужыць добрай гістарычнай крыніцай.

Толькі цяпер вучоныя ўсталявалі, што Друцк быў пачынаваны на месцы стаянкі першабуйнага чалавека ў IV—VI тысячагоддзях да нашай эры. Друцкіе князья займаліся калі палёвымі цяперашняга Талачынскага і Аранскага раёнаў, а таксама частку Мінскай вобласці, уключаючы Барысаў.

Яшчэ шмат прадстаў перапрацаваць археолагам. Яны задзіліся мэтай абследаваць іншыя замкі друцкіх князёў, гарадскія могілкі (курганныя магільнікі) і стаянкі першабуйнага чалавека.

Хлебаробы і многія жыхары Друцка сельскага Савета ахвотна дапамагаюць навуковым работнікам, жыва цікавіцца ўсім знаходкам.

В. БАБРОВІЧ.

Па старонках друку краіны народнай дэмакратыі

Дзень і ноч гудуць лесныя дарогі. Аж угнаюцца дугі, аж струнціцца гуды, цяжка сапчы коці. Дзяліцькі ў ляхматых, які бусліныя гнёды, шалішкі, у гаматнай змайвай вопратцы, нягэрабна тупаюць ля сней. Самы цяжкі апошні кілометр — ад роднае вёскі да руму на беразе Нёмана. Тут вазокаў апаваюць дзеці. Для іх гэта цікавае відовішча! Увечары мужчыны абмяркуюць вынікі працоўнага дня на пасядзелках, пабляюць аб няўдачах і наіўна пахваляцца поспехамі. Так бяжыць дзень за днём.

Парадак жыцця парухе палучка. І тут свае клопаты і трывогі. Азім стогне, што мала заробіла. Іншы хоча адрываць серабром: на вылазак якой перамены ўсё пэўна будзе. Быў час, фірма «Шалі» нарскім золатам пачала Збонкрутавала, ліха ёй... Цяпер новая фірма «Сверк» усё «сігаткі» совае.

Разам з першаю палучкай — барыш. Барыш п'юць толькі тыя, хто закладаў рум. Гэта яны, «ціхіятыўна група», адкрылі сезон і ўхвалілі яныяны кантракт паміж фірмай і вазакмі. Устанавілася цана, па якой будзе працаваць усё і ўсю зіму. Барыш п'юць пад моцныя пажаданыя цвярозкі аднавіваюцца: «Гарэлічкі захацелася, каб вы ўжо смалы напіліся!»

А дзецішці тэйком палітычна свядомыя хлопцы думаюць, як-бы згуртаваць людзей, каб не кучка падкупленых махляроў да лесных на чарку ветрагонаў, а ўся грамада вырашыла пытанне працы і жыцця...

У чытача, які жыў у заходнебеларускай вёсцы і бачыў працу лесарубаў і вознікаў, імяна такія ўспаміны абудзілі апаваданне «У пущы» польскага пісьменніка Станіслава Выгоўскага, надрукаванае ў газеце «Новая культура» за 29 верасня і 6 кастрычніка г. г.

Дзевяны творца адбіваецца ў былой Заходняй Беларусі ў 30-я гады. Расказ вядзецца ад першай асобы — інспектара вядомай фірмы «Сверк», якая эксплуатавае вільныя лесныя масівы на тэрыторыі Заходняй Беларусі, пераганяючы зялёнае золата на чэкавую кніжку барона Фельд-Вейна, уласніка Наалібоцкай пущы, белаэмігранта, які сядзіць нездзе ў Парыжы і стрыжы купоны.

Цэнтр фірмы знаходзіцца ў Варшаве, а не аддзлы — у Вільні і невялікіх надбярэньскіх мястэчках. У абавязкі інспектара ўваходзіць кантроль за фінансавы дзейнасцю перыферыяных аддзелаў і агентаў фірмы.

Інспектар — карэны жыхар Варшавы — да наступлення на гэтую пасадку зьнема быў толькі з гарадскімі паркамі. І воль уражлівы гадарожны трапляе ў вельмінае царства беларускіх лесоў. Суровая дзікая прыгажосць чаруе і вучыць яго цаніць шэрдэ і барашчы. Паэтычная натура героя ўнутрана пратэстуе супраць арганізаванага і зацягата рабунку прыроды, у якім міжвольна прымае ўдзел і ён сам.

Яшчэ больш цікавым і змястоўным аказваецца знаёмства героя з людзьмі: леснікамі, дробнымі служачымі фірмы, лесарубамі. Ад пільнага вока назіральніка не прападуць бытавыя дробніцы, мясцовыя каларыт. Перад намі праходзіць малюць месцачкавае побыту з яго самаіснасцю, дробнымі махлярствамі і хітрыкамі.

Воль інспектар прыехаў у мястэчка кантраляваць аддзел фірмы. Была субота. Бухгалтар-ўраў глянцую на прыезджага з дэкорам: «У суботу пан будзе праводзіць кантроль?.. Хто пану даць кэсу, каб пан правярнуў яе? Я ў суботу не краму гэтых спраў. Мне нават гаварыць грэх аб гэтых рэчах у суботу». Але ў той-жа вечар у гасцініцу да інспектара пастукаў стары ўраў. Ён пачаў дакараць ужо за тое, што пан прымысьліў грашыць усё мястэчка. Многім ўраўням даялося безчы па хатах і пазычак грошы, каб папоўніць фірменную кэсу. На развітанне стары сказаў: «Ну, няхай ужо заўтра будзе кантроль?»

Ваш бухгалтар гаварыў, што не краме гэтых спраў. — Кране, кране, хай толькі будучы, — усміхнуўся ён «стрымрэнча».

Цікаваць да жыцця героя, аказваецца, не абмежанага службовымі абавязкамі. Інспектар з'яўляецца камуністам-падполішчыкам. Ён салдарны з людзьмі працы, сімпатызуе іх барашчы. Умовы канспірацыі абавязваюць яго трымацца толькі афіцыйна. І як ні цяжка гэта дасца, ён не падпускае рабочых на бліскую дэстанцыю.

«Я быў такім членам партыі, які не сказаў гэтым людзям ніводнага слова. Я не гаварыў з імі аб крыўдзе, хадзіў вакол іх абыяка. Не раз я прышоў у канспірацыйны адрываў прапагандысцкую літаратуру, прызначаную для лесарубаў і сялян, але асабіста я не перадаў ніводнай лістоўкі. А хі чытаў. Пра гэта ведаю. Адночы ў абеда я зайшоў у глыб лесу і наткнуўся на дзіўную кніжку. На імху ляжала разгорнутая лістоўка з цытат КіПЗЕ, пісаная, натуральна, па-беларуску. Яе прыскакалі тры варанья з лупінай бульбы...»

Дынамічнае развіццё сюжэта ў апавяданні пачынаецца тады, калі герой уключаецца ў справу вызвалення з вільнскай турмы Стэфана Скульскага. Пад гэтым партыйнаю клічкай дзейнічаў вядомы рэвалюцыянер Стэфан Мэртэпс. Гэта асоба гістарычная. Як гаворыць Выгоўскі, «у жніўні 1920 года, будучы старшынёю Наватруцкага рэўкома, ён падпісаў адзін з першых дэкрэтаў рэвалюцыйнай улады. Там прапанаваў захаваць усё памятныя рэчы, аказаныя з імем Адама Міцкевіча, асабліва ўвага была звернута на дом, у якім жыла сям'я пазта».

Компартыі стала вядома, што Скульскага абвінавачвалі толькі ў тым, што ён вёў культурна-асветніцкую работу. Было вырашана любою цанюю выраць таварыша на волю, пакуль уладу не расквісілі, з кім маюць справу. Мэртэпс-Скульскі меў адну «загану», што перахаджала яму ў падпольнае дзейнасці. У гэтага чалавека быў надзвычай арыгінальны твар. Варта было раз глянцую на яго вострыя скулькі і коса пасаджаныя вочы, каб заломіць яго на ўсё жыццё.

Перагаворы па гэтай справе было даручана вёсці герою апавядання пры пасрэдніцтве дырэктара вільнскага аддзела калгаса «Чырвоны пуцілавец» Ставобіскага раёна Міколы Сергіевіча. З дэкларацыяў выступіў Іван Науменка.

Нарысы Міколы Сергіевіча, — сказаў ён, — сталі пракрытай з'явай у беларускай літаратуры. Чытач ужо знаёмы з двума кнігамі Сергіевіча: з гэтых кніг бачна, што аўтар уладмае праблемныя пытанні калгаснага жыцця, расказвае пра нашага чалавека-сучасніка, яго думкі і пачуцці.

У кнізе «Нашы будні», якая выйшла нядаўна з друку, лепшымі на думку дакладчыка з'яўляюцца нарысы «Неспакояны характар», «Нашы будні» і «Труці». Але і ў гэтых нарысах ёсць недахопы. На думку дакладчыка, у паказе псіхалогіі асобных герояў ёсць непрадукцыйнасць. Астанія нарысы кнігі («Па дарозе ў Маскву», «На дарожцы сыйшчэй») слабеяць паярэннямі. Тут мастацкі паказ падзей заменены іх беглым пераказам.

Дакладчык робіць некалькі заўваг аб моўных недахопах, якія ёсць у кнігах М. Сергіевіча. Ён лічыць, што аўтару трэба шмат працаваць над мовай.

У абмеркаванні творчасці Міколы Сергіевіча прынялі ўдзел многія пісьменнікі. Увадзіў Карнаў гаварыў аб першай кнізе М. Сергіевіча «На роднай зямлі», якая выйшла ў Дзяржаўным выдавецтве БССР. Прамоўца адзначае, што аб калгасным жыцці добра можа пісаць толькі той чалавек, які ведае гэтае жыццё і знаходзіцца ў гущы жыцця. М. Сергіевіч можа ўзяць цікавую праблему ў сваіх нарысах і гаварыць аб гэтай праблеме з веданнем справы. Ён знаходзіць трывалы дэталі і апісанні вобразаў жывых людзей, якіх бачыць сам, з якімі сустракаецца штодзённа. Гэтым кнігі М. Сергіевіча вылучаюць сярод іншых беларускіх нарысаў. Але хочацца зрабіць заўвагу, гаворыць У. Карнаў, што Сергіевіч не заўсёды ставіцца да літаратурнай творчасці як пісьменнік, як сапраўдны мастак. Многім яго нарысам не хапае мастацкай завершанасці.

Прамоўца таксама гаворыць аб моўных і стылістычных недахопах, якія ёсць у нарысах М. Сергіевіча.

Нарысы Міколы Сергіевіча, — сказаў Янка Скрыган, — былі добрым адгледкам на палізе нашага часу. Аўтар — не новы чалавек у літаратуры. Перад тым, як напісаць кнігу, ён шмат год працаваў журналістам. Таму мы і павінны да яго ставіцца больш патрабавальна. Мая першая парада заключаецца ў тым, каб творы М. Сергіевіча пераарасталі ўжо з газетных нарысаў у мастацкія творы, больш шырока палотны, якія адлюстроўваюць наша жыццё.

Аўтару трэба пашыраць сваю тэматыку, пераходзіць да больш шырокіх абгульчванняў, каб наш чытач мог уявіць калгаснае жыццё ў шмат пісьменніку на ўсім яго багачы і тэатрапісцы.

Прамоўца адзначае, што з усіх нарысаў М. Сергіевіча вылучаецца нарыс «Труці». Па сваёй мастацкай нарыс мог быць значна лепшым. Часам у ім людзі падобныя адзін да другога ў сваіх паводзінах, у мове, якой яны гавораць. Паміж іншым, аўтар можа даваць цікавыя вобразы. Яму неабходна заспакоівацца на тым, што ўзята добрая тэма. Трэба больш думаць над мастацкай формай сваіх твораў.

Мы маем перад сабой цікавую кнігу, — сказаў Тарас Халкевіч. — У аўтара гэтай кнігі было столькі ўражанняў, што не пісаць ён не мог. У кнізе паддзены кавалкі жыцця, напісаныя з той свежасцю, праўдзівасцю, якая характэрная для нарысаў М. Сергіевіча. Аўтар неспрадна ідзе ад жыцця. У яго творах выкрэстаны канкрэтныя факты, у іх дзейнічаюць канкрэтныя людзі. Аўтар нікога не выдумляе, Праўда, магчыма, не ўсе факты, якія адбіраў аўтар, характэрныя для нарысаў. Але кніга ўвогуле цікавая, яна праўдыва адлюстроўвае наша калгаснае жыццё.

Некалькі заўваг аб творчасці М. Сергіевіча зрабіў пісьменнік Макар Паслядзюч.

У нас выраста літаратура, — сказаў ён. — І таму мы адносімся сёння да маладога аўтара з высокімі патрабаваннямі. У Міколы Сергіевіча мы бачым сілы для больш шырокага развароту. Што-ж дачынаецца да нарысаў, то яны не горшыя за тыя, якія пішуць многія нашы пісьменнікі. Гэта дакументальныя творы. І мне радзе роздум, смеласць, з якой яны напісаны. Мне-б хацелася, каб аўтар больш умела адбіраў факты, людзей, пра якіх ён піша. Воль перадаць мой стаць, як жыць, адзін з яго герояў — дзіўны-застаўкі, якая апісана ў першым нарысе. Хацелася-б, каб усе яго героі так жылі, як гэты застаўкі.

Пісьменнік М. Вішнеўскі адзначаў, што стаяноўня у нарысах М. Сергіевіча з'яўляюцца іх канкрэтныя матэрыялы. Але цяпер, калі аўтар праправаў доўгі час старшынёю калгаса, набыў вялікі вопыт кіруючай работы, ведае добра людзей, іх думкі, ён можа напісаць яшчэ больш цікавыя і змястоўныя на сваіх мастацкіх вартасцях творы.

Павз Анатоль Астрышка выказаў таксама свае думкі аб нарысах М. Сергіевіча. Ён падкрэсліў, што М. Сергіевіч вельмі ўдала і умела выбірае факты з жыцця, што аўтар валодае мастацкімі сродкамі, умела тыпізуе жыццё ў сваіх творах.

У заключэнне выступіў старшыня секцыі прозы Янка Брыль.

Мне здаецца, — сказаў Янка Брыль, — што нарысы М. Сергіевіча — добрая заўвага. Але нельга паўтарыць адну і тую-жа ўладу. Трэба больш уважліва адбіраць матэрыял, больш працаваць над сваімі творамі.

Мікола Сергіевіч шыра падзякаваў прысутным за тым заўвагі, якія былі зроблены аб яго творчасці, загаласі з тым, што ў яго нарысах ёсць шмат моўных хібаў. Аўтар завіў, што ён будзе больш патрабавальным да сябе, да сваёй мовы.

Секцыя прозы аднагалосна вырашыла рэкамендаваць Міколу Сергіевіча для прысуджвання членам Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Э. ДАМАРАЦКІ, В. СКАПА.

Налібоцкія сосны

пан будзе праводзіць кантроль?.. Хто пану даць кэсу, каб пан правярнуў яе? Я ў суботу не краму гэтых спраў. Мне нават гаварыць грэх аб гэтых рэчах у суботу». Але ў той-жа вечар у гасцініцу да інспектара пастукаў стары ўраў. Ён пачаў дакараць ужо за тое, што пан прымысьліў грашыць усё мястэчка. Многім ўраўням даялося безчы па хатах і пазычак грошы, каб папоўніць фірменную кэсу. На развітанне стары сказаў: «Ну, няхай ужо заўтра будзе кантроль?»

Ваш бухгалтар гаварыў, што не краме гэтых спраў. — Кране, кране, хай толькі будучы, — усміхнуўся ён «стрымрэнча».

Цікаваць да жыцця героя, аказваецца, не абмежанага службовымі абавязкамі. Інспектар з'яўляецца камуністам-падполішчыкам. Ён салдарны з людзьмі працы, сімпатызуе іх барашчы. Умовы канспірацыі абавязваюць яго трымацца толькі афіцыйна. І як ні цяжка гэта дасца, ён не падпускае рабочых на бліскую дэстанцыю.

«Я быў такім членам партыі, які не сказаў гэтым людзям ніводнага слова. Я не гаварыў з імі аб крыўдзе, хадзіў вакол іх абыяка. Не раз я прышоў у канспірацыйны адрываў прапагандысцкую літаратуру, прызначаную для лесарубаў і сялян, але асабіста я не перадаў ніводнай лістоўкі. А хі чытаў. Пра гэта ведаю. Адночы ў абеда я зайшоў у глыб лесу і наткнуўся на дзіўную кніжку. На імху ляжала разгорнутая лістоўка з цытат КіПЗЕ, пісаная, натуральна, па-беларуску. Яе прыскакалі тры варанья з лупінай бульбы...»

Дынамічнае развіццё сюжэта ў апавяданні пачынаецца тады, калі герой уключаецца ў справу вызвалення з вільнскай турмы Стэфана Скульскага. Пад гэтым партыйнаю клічкай дзейнічаў вядомы рэвалюцыянер Стэфан Мэртэпс. Гэта асоба гістарычная. Як гаворыць Выгоўскі, «у жніўні 1920 года, будучы старшынёю Наватруцкага рэўкома, ён падпісаў адзін з першых дэкрэтаў рэвалюцыйнай улады. Там прапанаваў захаваць усё памятныя рэчы, аказаныя з імем Адама Міцкевіча, асабліва ўвага была звернута на дом, у якім жыла сям'я пазта».

Компартыі стала вядома, што Скульскага абвінавачвалі толькі ў тым, што ён вёў культурна-асветніцкую работу. Было вырашана любою цанюю выраць таварыша на волю, пакуль уладу не расквісілі, з кім маюць справу. Мэртэпс-Скульскі меў адну «загану», што перахаджала яму ў падпольнае дзейнасці. У гэтага чалавека быў надзвычай арыгінальны твар. Варта было раз глянцую на яго вострыя скулькі і коса пасаджаныя вочы, каб заломіць яго на ўсё жыццё.

Перагаворы па гэтай справе было даручана вёсці герою апавядання пры пасрэдніцтве дырэктара вільнскага аддзела калгаса «Чырвоны пуцілавец» Ставобіскага раёна Міколы Сергіевіча. З дэкларацыяў выступіў Іван Науменка.

Нарысы Міколы Сергіевіча, — сказаў ён, — сталі пракрытай з'явай у беларускай літаратуры. Чытач ужо знаёмы з двума кнігамі Сергіевіча: з гэтых кніг бачна, што аўтар уладмае праблемныя пытанні калгаснага жыцця, расказвае пра нашага чалавека-сучасніка, яго думкі і пачуцці.

У кнізе «Нашы будні», якая выйшла нядаўна з друку, лепшымі на думку дакладчыка з'яўляюцца нарысы «Неспакояны характар», «Нашы будні» і «Труці». Але і ў гэтых нарысах ёсць недахопы. На думку дакладчыка, у паказе псіхалогіі асобных герояў ёсць непрадукцыйнасць. Астанія нарысы кнігі («Па дарозе ў Маскву», «На дарожцы сыйшчэй») слабеяць паярэннямі. Тут мастацкі паказ падзей заменены іх беглым пераказам.

Дакладчык робіць некалькі заўваг аб моўных недахопах, якія ёсць у кнігах М. Сергіевіча. Ён лічыць, што аўтару трэба шмат працаваць над мовай.

У абмеркаванні творчасці Міколы Сергіевіча прынялі ўдзел многія пісьменнікі. Увадзіў Карнаў гаварыў аб першай кнізе М. Сергіевіча «На роднай зямлі», якая выйшла ў Дзяржаўным выдавецтве БССР. Прамоўца адзначае, што аб калгасным жыцці добра можа пісаць толькі той чалавек, які ведае гэтае жыццё і знаходзіцца ў гущы жыцця. М. Сергіевіч можа ўзяць цікавую праблему ў сваіх нарысах і гаварыць аб гэтай праблеме з веданнем справы. Ён знаходзіць трывалы дэталі і апісанні вобразаў жывых людзей, якіх бачыць сам, з якімі сустракаецца штодзённа. Гэтым кнігі М. Сергіевіча вылучаюць сярод іншых беларускіх нарысаў. Але хочацца зрабіць заўвагу, гаворыць У. Карнаў, што Сергіевіч не заўсёды ставіцца да літаратурнай творчасці як пісьменнік, як сапраўдны мастак. Многім яго нарысам не хапае мастацкай завершанасці.

Прамоўца таксама гаворыць аб моўных і стылістычных недахопах, якія ёсць у нарысах М. Сергіевіча.

Нарысы Міколы Сергіевіча, — сказаў Янка Скрыган, — былі добрым адгледкам на палізе нашага часу. Аўтар — не новы чалавек у літаратуры. Перад тым, як напісаць кнігу, ён шмат год працаваў журналістам. Таму мы і павінны да яго ставіцца больш патрабавальна. Мая першая парада заключаецца ў тым, каб творы М. Сергіевіча пераарасталі ўжо з газетных нарысаў у мастацкія творы, больш шырока палотны, якія адлюстроўваюць наша жыццё.

Аўтару трэба пашыраць сваю тэматыку, пераходзіць да больш шырокіх абгульчванняў, каб наш чытач мог уявіць калгаснае жыццё ў шмат пісьменніку на ўсім яго багачы і тэатрапісцы.

Прамоўца адзначае, што з усіх нарысаў М. Сергіевіча вылучаецца нарыс «Труці». Па сваёй мастацкай нарыс мог быць значна лепшым. Часам у ім людзі падобныя адзін да другога ў сваіх паводзінах, у мове, якой яны гавораць. Паміж іншым, аўтар можа даваць цікавыя вобразы. Яму неабходна заспакоівацца на тым, што ўзята добрая тэма. Трэба больш думаць над мастацкай формай сваіх твораў.

Мы маем перад сабой цікавую кнігу, — сказаў Тарас Халкевіч. — У аўтара гэтай кнігі было столькі ўражанняў, што не пісаць ён не мог. У кнізе паддзены кавалкі жыцця, напісаныя з той свежасцю, праўдзівасцю, якая характэрная для нарысаў М. Сергіевіча. Аўтар неспрадна ідзе ад жыцця. У яго творах выкрэстаны канкрэтныя факты, у іх дзейнічаюць канкрэтныя людзі. Аўтар нікога не выдумляе, Праўда, магчыма, не ўсе факты, якія адбіраў аўтар, характэрныя для нарысаў. Але кніга ўвогуле цікавая, яна праўдыва адлюстроўвае наша калгаснае жыццё.

Некалькі заўваг аб творчасці М. Сергіевіча зрабіў пісьменнік Макар Паслядзюч.

У нас выраста літаратура, — сказаў ён. — І таму мы адносімся сёння да маладога аўтара з высокімі патрабаваннямі. У Міколы Сергіевіча мы бачым сілы для больш шырокага развароту. Што-ж дачынаецца да нарысаў, то яны не горшыя за тыя, якія пішуць многія нашы пісьменнікі. Гэта дакументальныя творы. І мне радзе роздум, смеласць, з якой яны напісаны. Мне-б хацелася, каб аўтар больш умела адбіраў факты, людзей, пра якіх ён піша. Воль перадаць мой стаць, як жыць, адзін з яго герояў — дзіўны-застаўкі, якая апісана ў першым нарысе. Хацелася-б, каб усе яго героі так жылі, як гэты застаўкі.

Пісьменнік М. Вішнеўскі адзначаў, што стаяноўня у нарысах М. Сергіевіча з'яўляюцца іх канкрэтныя матэрыялы. Але цяпер, калі аўтар праправаў доўгі час старшынёю калгаса, набыў вялікі вопыт кіруючай работы, ведае добра людзей, іх думкі, ён можа напісаць яшчэ больш цікавыя і змястоўныя на сваіх мастацкіх вартасцях творы.

Павз Анатоль Астрышка выказаў таксама свае думкі аб нарысах М. Сергіевіча. Ён падкрэсліў, што М. Сергіевіч вельмі ўдала і умела выбірае факты з жыцця, што аўтар валодае мастацкімі сродкамі, умела тыпізуе жыццё ў сваіх творах.

У заключэнне выступіў старшыня секцыі прозы Янка Брыль.

Мне здаецца, — сказаў Янка Брыль, — што нарысы М. Сергіевіча — добрая заўвага. Але нельга паўтарыць адну і тую-жа ўладу. Трэба больш уважліва адбіраць матэрыял, больш працаваць над сваімі творамі.

Мікола Сергіевіч шыра пад